

Анна Кетрін Грін

*Справа
Лівенворта*

Харків
«ФОЛІО»

Книга I

ПРОБЛЕМА

I. ВЕЛИКА СПРАВА

*Жахливе діло скоїться.
Вільям Шекспір «Макбет»¹*

Я вже близько року працював молодшим партнером у фірмі «Вілі, Керр і Реймонд, адвокати і консультанти», коли одного ранку до нашого офісу зайшов юнак, увесь вигляд якого виказував поспіх і хвилювання. Пан Вілі та пан Карр були тимчасово відсутні, тож коли відвідувач підійшов, я мимоволі підвівся і різко запитав:

— У чому справа? Сподіваюся, ви не принесли лихих новин.

— Я прийшов побачитися з паном Вілі. Він у себе?

— Ні, — відповів я. — Його вранці несподівано викликали до Вашингтона і він не повернеться до завтра. Але якщо ви розкажете мені про свої клопоти...

— Вам, сер? — він поглянув на мене дуже холодним, хоча й упевненим поглядом, і, мабуть, задоволений своєю оцінкою, продовжив: — Немає причин щось приховувати, адже моя справа — не таємниця. Я прийшов повідомити, що пан Лівенворт віддав Богу душу.

— Пан Лівенворт! — вигукнув я, відступаючи на крок.

Пан Лівенворт був давнім клієнтом нашої фірми, не кажучи вже про те, що він був близьким приятелем пана Вілі.

¹ Вільям Шекспір «Макбет». Дія III, сцена 2. Переклад Бориса Тена.

— Його вбили: невідомий вистрілив йому в голову, коли нещасний сидів за столом у своїй бібліотеці.

— Вистрілив! Убили! — я ледве міг повірити власним вухам. — Як? Коли?

— Минулої ночі. Принаймні, так ми припускаємо. Його знайшли сьогодні вранці. Я особистий секретар пана Лівенворта, — пояснив відвідувач, — і живу в його будинку. Для нас усіх це шок, — продовжив він, — особливо для жінок.

— Це шок! — повторив я. — Пан Вілі буде просто приголомшений.

— Тепер вони залишилися зовсім самотніми, — продовжив гість тихо, по-діловому. Як я згодом виявив, це була його звичка. — Панни Лівенорт, маю на увазі... небоги покійного. Сьогодні там проведуть розслідування, і вони вважають, що потрібен хтось, хто міг би дати їм пораду. Й оскільки пан Вілі був найкращим товаришем їхнього дядька, то, природно, послали мене за ним. Та позаяк він відсутній, я й не знаю, що робити чи куди йти.

— Я з цими паннами не знайомий, — прозвучала моя непевнена відповідь, — але якщо можу чимось їм допомогти, адже дуже поважав їхнього дядька...

Вираз очей прибульця не дав мені закінчити. Зіниці його очей раптово розширилися, вони перестали блукати моїм обличчям й охопили поглядом усю мою особу.

— Навіть не знаю, — нарешті озвався він, дещо спохмурнівши, що свідчило про те, що молодик не зовсім задоволений розвитком подій. — Можливо, це було б найкраще. Адже юнки не повинні залишатися на самоті...

— Не кажіть більше нічого. Я піду.

Я сів і покvapливо написав пану Вілі повідомлення, і після кількох інших необхідних приготувань супроводив секретаря на вулицю.

— Тепер, — сказав я, — розкажіть мені все, що знаєте про цей жахливий випадок.

— Все, що я знаю? Для цього вистачить і кількох слів. Учора ввечері я залишив господаря, як завжди, за бібліотечним столиком, а сьогодні вранці знайшов його на тому самому місці, майже в тій самій позі, але з діркою від кулі в голові розміром із кінчик мого мізинця.

— Він був мертвий?

— Мертвіший за камінь.

— Як жажливо! — вигукнув я і за мить додав: — А це не могло бути самогубством?

— Ні. Револьвера, з якого був скоєний злочин, не знайшли.

— Але якщо це було вбивство, то мав бути якийсь мотив. Пан Лівенворт був надто доброзичливою людиною, щоб мати ворогів, і якщо причиною було пограбування...

— Це не було пограбування, бо нічого не пропало, — втрутився він. — Вся ця справа — неабияка загадка.

— Загадка?

— Абсолютна.

Обернувшись, я більш пильно глянув на свого співбесідника. Вельми цікавим суб'єктом був мешканець обійстя, в якому сталося загадкове вбивство. Але гарне, хоча й зовсім невиразне обличчя парубка, який стояв поруч мене, давало мало підстав для проявів навіть найбухливішої уяви, тож я майже відразу відвів погляд і запитав:

— Жінки дуже збентежені?

Перш ніж відповісти, він ступив принаймні з півдесятка кроків.

— Було б неприродно, якби вони не відреагували.

Вираз його обличчя в той момент дав підставу запідозрити, що, згадавши цих жінок при самовладному секретарю покійного пана Лівенворта, я ступав на небезпечну територію. Оскільки я чув, що вони були дуже успішними панянками, то був не надто задоволений цим відкриттям. Тому я з деяким полегшенням зітхнув, коли побачив екіпаж на П'ятій авеню.

— Відкладімо нашу розмову, — запропонував я. — І сідаймо в екіпаж.

Опинившись усередині, ми невдовзі виявили, що будь-яке спілкування на згадану тему неможливе. Тому, змарнувавши час на те, щоб пробігти в пам'яті все, що знав про пана Лівенворта, я виявив, що мої знання обмежуються лише фактом, що він був колишнім крамарем із великими статками і високим соціальним становищем, який, за відсутності власних дітей, прийняв у свій дім двох небог, одну з яких оголосили його спадкоємицею. Одного разу я чув, як пан Вілі розповідав про його дивацтва, згадавши, що той склав заповіт на користь однієї племінниці, а іншу повністю проігнорував у своїй духівниці. Але про його життєві звички та зв'язки зі світом загалом я знав мало або взагалі нічого.

Коли ми приїхали, перед будинком зібрався великий натовп. Я ледве встиг помітити, що це кутова споруда незвичайної глибини, як юрба підхопила мене й понесла майже до підніжжя широких кам'яних сходів. Вибравшись з натовпу, хоч і з деякими труднощами через настирливість якихось робітників, які вчепились за мої руки, щоб потай пробратися до будинку, я піднявся сходами. Там знайшов секретаря, який незрозумілим чином опинився поруч зі мною, і поспішно подзвонив. Двері миттєво відчинилися і в проїмі з'явилося обличчя одного з наших міських детективів, якого я впізнав.

— Пане Ірайсе! — вигукнув я.

— Саме так, — відповів він. — Заходьте, пане Раймонде. — Він затягнув нас до будинку, з похмурою посмішкою оглянув розчаровану юрму позаду нас і зачинив двері. — Ви ж не здивувалися, побачивши мене тут, — він простягнув руку, швидко зиркнувши на мого супутника.

— Ні, — відповів я і вирішив, що потрібно представити молодика поруч себе. — Це пан... пан... даруйте, але я не знаю вашого імені, — я кинув запитальний погляд на свого супутника. — Особистий секретар покійного пана Лівенворта, — вийшов я зі становища.

— А, — відгукнувся нишпорка, — секретар! Коронер запитував про вас, сер.

— То коронер уже тут?

— Аякже. Присяжні щойно піднялися сходами, щоб оглянути тіло. Ви хотіли б вирушити за ними?

— Ні, в цьому немає потреби. Я прийшов лише для того, щоб допомогти молодим леді. Бо пана Вілі зараз немає.

— І ви вирішили, що ця нагода надто гарна, щоб її втрачати, — зауважив він. — Це правильно. І коли ви вже тут, а справа обіцяє бути помітною, гадаю, що ви як молодий юрист захочете ознайомитися з нею в усіх подробицях. Але робіть, як знаєте.

Я доклав зусиль, щоб подолати огиду від думки про труп.

— Я піду, — погодився я.

— От і добре, тоді попрошу за мною.

Але як тільки я ступив на сходи, то почув, що спускаються присяжні, тож відійшов разом із паном Грайсом у нішу між приймальною та вітальною.

— Цей молодик каже, що це не міг бути грабунок, — сказав я.

— Безперечно, — детектив задивився на клямку дверей поруч.

— Що нічого не зникло...

— І всі замки та засуви в будинку були на місці. Ось так.

— Він мені цього не казав. У такому разі, — я сіпнувся, — убивця, мабуть, провів у будинку всю ніч.

Пан Грайс сумно посміхнувся клямці.

— Це має просто жохливий вигляд! — вигукнув я.

Пан Грайс миттєво став похмурим.

І тут дозвольте мені зауважити, що пан Грайс не був тим худоребрим, жилавим нишпоркою з пронизливим поглядом, якого ви, безперечно, очікували побачити. Навпаки, пан Грайс був статечним, поважним і ніколи нікого не понизував поглядом, який навіть не зупинявся на вас. Якщо

він за щось і чіплявся, то завжди за якийсь незначний предмет поблизу — вазу, каламар, книжку чи гудзик. Цим речам він, здавалося, довіряв, робив об'єктом власних висновків; але щодо вас... вас вони могли стосуватися так само як і шпилью церкви Трійці, здавалося, що він цілком поглинутий своїми думками. Цього разу пан Грайс роздивлявся, як я вже казав, клямку на дверях.

— Це має просто жахливий вигляд, — повторив я.

Нишпорка погляд перевів погляд на гудзик на моєму рукаві.

— Ходімо, — закликав він, — нарешті обрій чистий.

Ідучи попереду, детектив піднявся сходами, але зупинився на горішньому майданчику.

— Пане Реймонде, — сказав він, — я не маю звички ділитися секретами своєї професії, але в цьому випадку все залежить від того, щоб із самого початку отримати правильну підказку. У нас немає очевидного лиходія, якого можна підозрювати, тут попрацював геній. Тож іноді абсолютно непосвячений розум інтуїтивно вловить те, що пропустить найпідготовленіший інтелект. Якщо таке трапиться, пам'ятайте, що я ваша людина. Не розмовляйте ні з ким, а одразу йдіть до мене. Бо це буде велика справа, повторюю, велика справа. А тепер ходімо.

— Але жінки?

— Вони в кімнатах поверхом вище; все це цілком надається для сприйняття ситуації.

Підійшовши до дверей, він штовхнув їх і поманив мене увійти.

Там було достатньо темно, але, коли мої очі звикли до місця, я побачив, що ми в книгозбірні.

— Саме тут його знайшли, — повідомив нишпорка, — у цій кімнаті й на цьому місці.

Підійшовши, він поклав руку на кінець великого столу, вкритого скатертиною, який разом із супутніми кріслами займав центр кімнати.

— Як можете побачити, це прямо навпроти дверей, — він перейшов далі й зупинився перед порогом вузького проходу, відкриваючи кімнату за ним.

— Оскільки його виявили у цьому фотелі, спиною до проходу, вбивця, мабуть, зайшов крізь двері, щоб зробити свій постріл, зупинившись, скажімо, тут.

І пан Ірайс міцно вперся ногами в певне місце на килимі, приблизно за фут від згаданого порога.

— Але... — захотів я втрутитися.

— Не може бути жодних «але», — вигукнув він. — Ми ретельно вивчили ситуацію.

І, не маючи наміру продовжувати цю тему, він негайно обернувся й, швидким кроком повів мене до згаданого проходу.

— Винна шафа, шафа для одягу, гардероб, вішак, — називав він, махаючи рукою з боку на бік, поки ми поспішали, і закінчив екскурсію словами: «Приватна кімната Лівенворта», коли вона відкрилася нашим поглядам.

Особистий pokій пана Лівенворта! Отже, саме тут воно мало бути, те жакливе, від чого холола кров, те, що вчора ще було живою людиною, яка дихала. Підійшовши до ліжка, завішаного важкими шторами, я підняв руку, щоб відсунути їх, аж тут пан Ірайс, який, здавалося, зосередився на канделябрі, помітивши мій намір, втрутився, і я мимоволі сіпнувся.

— Його смерть була надто раптовою, щоб спотворити риси обличчя, — заспокоїв він, нахилиючи голову небіжчика набік, щоб було видно жакливу рану в задній частині черепа. — Така дірка відправляє людину на той світ без попередження. І хірург запевняє, що цю рану покійний не міг завдати собі сам. Тож ідеться про навмисне вбивство.

Охоплений жахом, я квапливо відступив, коли мій погляд упав на двері, розташовані просто навпроти мене з боку стіни, що прямувала до коридору. Здавалося, це був єдиний вихід із кімнати, за винятком проходу, крізь який увійшли ми, і я не міг не поцікавитись, чи саме крізь ці двері увійшов убивця, проשкуючи до бібліотеки. Але пан Ірайс, який

нишком спостерігав за мною, хоча здавалося, що його погляд був прикутий до люстри, поспішив зауважити, наче у відповідь на запитання на моєму обличчі:

— Були замкнені зсередини. Тож хтось міг прийти цим шляхом, або й ні. Ми не претендуємо на остаточну версію.

Помітивши тепер, що ліжко залишилося нерозстеленим, я зауважив:

— То він не лягав?

— Ні. Трагедія сталася десь десять годин тому. Часу вбивці не бракувало, щоб вивчити ситуацію і передбачити усі можливі ситуації.

— Вбивця? Ви когось підозрюєте? — прошепотів я.

Він незворушно поглянув на каблучку на моєму пальці.

— Кожного і нікого. Мені треба не підозрювати, а виявляти злочинця.

І, опутивши штору в колишнє положення, вивів мене з кімнати.

Поки тривало розслідування коронера, я відчув міцне бажання бути там присутнім. Я попросив пана Ґрайса повідомити жінкам, що пана Вілі зараз немає в місті, і що я прийшов як його заміна, щоб надати їм будь-яку консультацію, що може знадобитися в такій меланхолійній нагоді. Тоді пішов до великої вітальні вниз і зайняв місце серед різних людей, які там зібралися.

- 1 — стіл у бібліотеці; 2 — крісло; 3 — прохід;
4 — ліжко; 5 — туалетний столик.

ЗМІСТ

КНИГА І. ПРОБЛЕМА	3
І. Велика справа	3
ІІ. Слідство коронера	11
ІІІ. Факти і висновки	15
ІV. Підказка	31
V. Свідчення експерта	37
VI. Задні вогні	43
VII. Мері Лівенворт	48
VIII. Непрямі докази	55
IX. Відкриття	68
X. Пан Грайс отримує новий стимул	76
XI. Повістка	85
XII. Елеонора	91
XIII. Проблема	96
 КНИГА ІІ. ГЕНРІ КЛЕЙВЕРІНГ	104
XIV. Удома в пана Грайса	104
XV. Відкриття шляхів	115
XVI. Заповіт мільйонера	123
XVII. Початок великих несподіванок	127
XVIII. На сходах	137
XIX. У моєму кабінеті	143
XX. «Трумене! Трумене! Трумене!»	149
XXI. Упередження	155
XXII. Печворк	161
XXIII. Історія чарівної жінки	177
XXIV. Доповідь, а потім нові загадки	186
XXV. Тімоті Кук	195
XXVI. Пан Грайс усе пояснює	202

КНИГА III. ГАННА	213
XXVII. Емі Белден	213
XXVIII. Дивний досвід	219
XXIX. Свідок, що зник	231
XXX. Спалені папери.....	235
XXXI. З.....	241
XXXII. Розповідь пані Белден	251
XXXIII. Несподівані свідчення.....	277
 КНИГА IV. ПРОБЛЕМА ВИРІШЕНА.....	 283
XXXIV. Пан Ґрайс відновлює контроль над ситуацією	 283
XXXV. Чудова робота	300
XXXVI. Назбирані нитки	311
XXXVII. Кульмінація.....	318
XXXVIII. Повне зізнання	327
XXXIX. Наслідки великого злочину	345